

औरही नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
औरही, महोत्तरी

सामाजिक सुरक्षा स्थानीय नीति,
२०८३

औरही नगरपालिकाबाट पारित गरि लागु गरिएको मिति : २०८३।०३।३२

७

१. पृष्ठभूमि

सामाजिक सुरक्षा, विभिन्न नीतिहरू र कार्यक्रमहरूको एउटा सँगालो हो, जुन गरिबी र असुरक्षालाई घटाउन, श्रम बजारलाई प्रवर्द्धन गर्न, मानिसहरूलाई आर्थिक, सामाजिक तथा अन्य जोखिमहरूको व्यवस्थापन गर्न सक्ने क्षमता बढाउन निर्माण गरिएका हुन्छन् । सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरूले जेष्ठ नागरिक, बालबालिका, गर्भवती महिला, अपांगता भएका व्यक्तिहरू, र संकटा सन्ततामा रहेका तथा आर्थिक तथा सामाजिक रुपमा पछाडी परेका समुदायको सम्मानजनक जीवन यापनका लागि महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछन् ।

विगत दशकहरू देखि गरिवी घटाउने र विकास निर्माणको क्षेत्रमा उल्लेखनीय प्रगति भएता पनि, नेपालका धेरै घरपरिवारहरू अबै पनि आधारभूत सेवाहरूमा सीमित पहुँच, र प्राकृतिक प्रकोप, आर्थिक मन्दी, र स्वास्थ्य सेवामा पहुँच नहुनु जस्ता जोखिमता राखी असुरक्षा सँग जुधिरहेका छन् ।

हाल सामाजिक सुरक्षाका ८४ प्रकारका कार्यक्रमहरु विभिन्न १६ वटा मन्त्रालयद्वारा सञ्चालित छन् । यी प्रयासहरु, राम्रो उद्देश्य सहित थालिएको भएता पनि, प्रायः समन्वयको कमी, स्रोतहरुको प्रभावकारी उपयोग नहुनु, र लक्षित समुदायको पहुँचमा प्रभावकारी रुपमा पुग्न नसकेको कारण संकटा सन्नता र गरिबीमा जीवन बिताइरहेका जनसंख्यामा असमानता कायमै रहेको देखिन्छ । यीनै चुनौतीहरुको समाधानका लागि संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारका तर्फबाट सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरुलाई एकीकृत गर्ने, सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा प्रभावकारी रुपमा नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गर्नको लागि विभिन्न प्रयासहरु भईरहेका छन् ।

स्थानीय सामाजिक सुरक्षा नीतिले एकीकृत रूपमा सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रम मार्फत सबै नागरिकहरु, विशेष गरी संकटा सन्नतामा रहेका समूहहरुलाई स्वास्थ्य सेवा, शिक्षा, आवास, रोजगार र आय सुरक्षा जस्ता आधारभूत सेवाहरुमा पहुँच सुनिश्चित गर्दछ, र जसले गरिबी घटाउने, सामाजिक समावेशीकरण तथा सामाजिकन्यायलाई प्रवर्द्धन गर्ने, र समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने कार्यमा सहयोग गर्नेछ। त्यसकारण सामाजिक सुरक्षाका विभिन्न कार्यक्रमहरुलाई लक्षित समुदाय सम्मको सहज पहुँच र सामाजिक र आर्थिक असुरक्षाका मुख्य कारणहरुलाई सम्बोधन गरी समृद्ध नगरपालिकाको निर्माण गर्नको लागि औरही नगरपालिकाद्वारा यो सामाजिक सुरक्षा स्थानीय नीति निर्माण गरि लागु गरिएको छ।

(Handwritten notes in Hindi)

२.वर्तमान अवस्था:

महोत्तरी जिल्लाको औरही नगरपालिकाको कुल जनसंख्या ३७,३६१ रहेको छ । जसमध्ये महिला जनसंख्या १८,६१० र पुरुषको जनसंख्या १८,७५१ जना रहेको छ । घरधुरी संख्या ७,०४२ रहेको छ । साक्षरता दर ५५.७ प्रतिशत छ । जसमध्ये महिलाको साक्षरता दर ४७.३ प्रतिशत रहेको छ । बालबालिकाको जन्मदरताको तथ्यांक ७५.३ प्रतिशत रहेको छ । अपांगता भएका व्यक्तिहरुको जनसंख्या १.२ प्रतिशत छ । १० वर्ष देखि माथिको आर्थिक क्रियाकलापमा सक्रिय जनसंख्या ५२.५ प्रतिशत रहेको छ । नगरपालिकामा स्वास्थ्य चौकी २, आधारभूत नगर अस्पताल १, बर्थिङ्ग सेन्टर १ र आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र ६ वटा रहेका छन् । नगरपालिकामा आधारभूत (०-५) विद्यालय ९, आधारभूत (०-८) विद्यालय ३, माध्यामिक विद्यालय ४ र उच्च माध्यामिक विद्यालय २ रहेका छन् ।

राष्ट्रिय नीतिहरूलाई स्थानीय स्तरमा प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न स्थानीय सरकारको हैसियतले औरही नगरपालिकाले महत्वपूर्ण भूमिका खेलि रहेको छ । समुदायहरूको विशिष्ट आवश्यकता बुझेर तदनुसारका सामाजिक सुरक्षाका उपायहरू अनुकूलन गर्न नगरपालिकाले संघीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा अन्य सामाजिक तथा नीजी संघ संस्थाहरूसँग समन्वय तथा साभेदारीलाई निरन्तर रूपमा अगाडी बढाई रहेको छ । संघीय तथा प्रादेशिक कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनका अतिरिक्त स्थानीय आवश्यकताको आधारमा नगरपालिकाले आफ्नै सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरूको निर्माण गरि कार्यान्वयन गरिरहेको छ । जस्तै: संस्थागत सुत्केरी प्रवर्धन गर्न स्वास्थ्य संस्थामा पुर्याउनका लागि निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा, गर्भवती जाँचका लागि अल्ट्रासाउण्ड सेवा, दलित समुदायबाट शिक्षकको नियुक्ति, नगर शिक्षकमा महिलालाई प्राथमिकता, महिलाहरूलाई आय आर्जनका लागि सिलाई बुनाई कार्यक्रम सञ्चालन, लैंगिक विभेद तथा महिला माथि हुने सबै खाले विभेद विरुद्ध सचेतना मूलक कार्यक्रम सञ्चालन, व्यक्तिगत घटना दर्ताका लागि समुदाय स्तरमा शिविरको आयोजना र बालक्लब गठन तथा परिचालन आदि सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ ।

३. प्रमुख चुनौती तथा समस्याहरु :

औरही नगरपालिकाले स्थानीय आवश्यकतालाई मध्यनजर गरि विभिन्न सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आईरहेको भएता पनि नगरपालिकामा बसोबास गर्ने नागरिकहरुको जोखिमताको अवस्था, सेवामा पुहँचको सीमितता, शिक्षा, सामाजिक तथा आर्थिक असमानता, विभिन्न कुप्रथा, विकृतिहरुलाई कम गर्न तथा मानव पुँजीको विकास गरि आत्म निर्भरता तर्फ अग्रसर गराउनका लागि अबै केहि समस्याहरु देखिएका छन् ।

मानव जीवनचक्रको विभिन्न उमेर समुहमा आउने सक्ने जोखिमताका क्षेत्रहरुको पहिचान, जोखिमता घटाउने कार्यक्रमहरुको निर्माण, उक्त कार्यक्रमहरुलाई सञ्चालन गर्नको लागि आवश्यक वित्तको प्रवन्ध गर्नु पनि प्रमुख समस्याको रुपमा रहेको छ ।

प्रारम्भिक बाल्यावस्था बालबालिकाको मष्तिस्क विकासको लागि एकदमै महत्त्वपूर्ण छ । गर्भावस्था तथा सुत्केरी अवस्थामा आमाको स्वास्थ्य तथा पोषण, सुरक्षित सुत्केरी, शिशुहरुको स्वास्थ्य, हेरचाह तथा पोषणमा प्रयाप्त लगानी हुन सकिरहेको छैन ।

[Handwritten signatures and stamps are present over the typed text.]

विद्यालय स्तरमा रहेका बालविकास केन्द्रहरूमा आवश्यक सहयोगी सामग्रीहरू, बालविकास सहयोगी कार्यकर्ताहरूको क्षमता अभिवृद्धि अपर्याप्तताका कारण बालविकास शिक्षाको गुणस्तर सुधार हुन सकिरहेको छैन ।

बालविवाह, बालश्रम तथा अन्य सामाजिक कुप्रथाहरू अबै समाजमा विद्यमान हुनु, बालबालिका तथा युवाहरू लागु औषधको सेवनमा लाग्नु, सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोग, क्षमता अनुसारको रोजगारीको अवसर नपाई बसाई सराई तथा विदेशिने सख्या बढ्नु प्रमुख समस्याको रुपमा रहेका छन् ।

कृषि तथा पशुपालनलाई निवार्ह मुखिबाट व्यवसायिकता सँग जोडेर आर्थिक वृद्धिमा टेवा तथा कृषिलाई रोजगारीको माध्यम बनाउनका लागि युवाहरूलाई कृषिमा आकर्षित गर्न सकिएको छैन ।

बालबालिकालाई जीवन उपयोगी सीप, अभिभावकहरूलाई बालबालिकामा लगानी तथा उचित स्याहार सुसार गर्न प्रेरित गरि वर्तमानका बालबालिका भविष्यको लागि मानव पुँजीहुन भन्ने कुराको व्यापक रुपमा सचेतना का कार्यक्रमको प्रयाप्तता छैन ।

४. अवसरहरू:

सामाजिक सुरक्षा गरीबी निवारण तथा जोखिम न्यूनिकरणको प्रभावकारी औजारको रुपमा स्थापित भएकोले सामाजिक सुरक्षा स्थानीय नीतिले औरही नगरपालिकालाई स्थानीय गैरसरकारी संस्थाहरू, सामुदायिक संस्थाहरू र अन्य सरकारी निकायहरू तथा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग साभेदारी र सहकार्यको अवसर देखिन्छ र जसले गर्दा सरोकारवालाहरूले सामाजिक सुरक्षाकार्यक्रमहरूलाई थपप्रभावकारी र दिगो बनाउन आफ्नो सामूहिक विशेषज्ञता र स्रोतहरू प्रदान गर्न सक्छन् ।

स्थानीय आवश्यकतालाई मध्यनजर गरिएको सामाजिक सुरक्षा नीतिले पालिकाका सवैभन्दा जोखिममा रहेका समुदायका लागि सुरक्षा सहायता उपलब्ध गराउन सक्छ । यसले स्वास्थ्य सेवा, शिक्षा, आवास, र सामाजिक सहायता जस्ता आधारभूत आवश्यकताहरूमा पहुँच सहित विभिन्न संकटा सन्नतामा रहेका व्यक्ति र परिवारहरूले आवश्यक सहयोग प्राप्त गर्ने कुरा सुनिश्चित गर्न सकिन्छ ।

आफ्नै सामाजिक सुरक्षा नीतिले नगरपालिकालाई सम्भावित चुनौतीहरू र समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्न सजिलो र नागरिकहरूलाई चुनौतीहरूको सामना गर्न सक्षम बनाउँनेछ ।

५. नीतिको औचित्य र आवश्यकता :

संघीय सरकारद्वारा निर्माण गरिएका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरू छरिएर रहेका छन् जसले गर्दा समुदाय स्तरमा प्रभावकारी रुपमा सूचना प्रवाह नहुदा योग्य भईकन पनि अधिकांश नागरिकहरू वर्चस्विकरणमा परेका छन् । यद्यपी सामाजिक सुरक्षा कार्यहरूलाई प्रणालीका रुपमा स्थापना गरि लागू गर्न स्थानीय स्तरमा प्रयासहरू भईरहेका छन् । स्थानीय आवश्यकता, मानव जीवनमा आउन सक्ने जोखिमताहरूलाई घटाउनका लागि केहि प्रयासहरू भईरहेको भएता पनि त्यसलाई समग्रतामा समेट्न सकिएको छैन । नागरिकको तहसम्म सम्पूर्ण सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूको बारेमा प्रभावकारी ढंगले सूचना तथा जानकारी पुग्न सकिरहेको छैन ।

देवका
मीना

सम्बन्ध

मन्त्र

डिमि

राम

व. १११०१

प्र

डिमि

वि. १११०१

डिमि

मन्त्र

डिमि

तसर्थ नेपालको संविधानमा व्यवस्था भएका मौलिकहक, सोद्वै योजनाको लक्ष्य एवं उद्देश्य हाँसिल गर्न साथै दिगो विकास लक्ष्यप्राप्तीका लागि स्थानीय आवश्यकताको अध्ययन गरि मानव जीवन चक्रमा आईपर्ने कठिनाईहरूको सम्बोधन गर्न संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, संघ संस्था तथा निजी क्षेत्रको समन्वय, सहकार्यलाई प्रभावकारी रूपमा लैजान र सामाजिक सुरक्षाकार्यक्रमको दिगोपनाका लागि एकिकृत सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूको निर्माण गरि नागरिकको पहुँच अभिवृद्धिका लागि स्थानीय सामाजिक सुरक्षा नीति आवश्यक रहेको छ ।

६. दुरदृष्टि, ध्येय, लक्ष्य र उद्देश्य

दुरदृष्टि :

सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रम मार्फत सम्मानजनक तथा मर्यादित जीवनयापन गरि, समाजिक न्यायको अनुभुत गरेका हुनेछन् ।

ध्येय :

सामाजिक एकता, साभेदारी र सहकार्यलाई प्रबर्धन गरि, बृहत सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन गर्दै समुदायमा जोखिममा रहेका व्यक्ति तथा परिवारलाई सहयोग तथा सुरक्षा प्रदान गर्ने ।

लक्ष्य:

अति विपन्न, अपांगता भएका व्यक्ति तथा परिवार र सीमान्तकृत समुदायलाई व्यापक सामाजिक सुरक्षा सेवा प्रदान गरि नगरपालिका भित्र गरीबी, असमानता र अन्य जोखिमताको पहिचान गरी न्यूनीकरण गर्ने ।

उद्देश्य :

- (क) मानव जीवन चक्रको विभिन्न उमेर समुहमा आउन सक्ने जोखिमतालाई घटाई नगरपालिका भित्रका कमजोर र सिमान्तकृत समूहको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउनु ।
- (ख) लक्षित बर्ग सहयोग कार्यक्रम मार्फत गरीबी र असमानतालाई घटाउनु ।
- (ग) प्राकृतिक प्रकोप वा आर्थिक मन्दी जस्ता धक्का र संकटका बेला नागरिकलाई सुरक्षा सहायता उपलब्ध गराउने लचिलो सामाजिक सुरक्षा प्रणालीको निर्माण गर्नु ।
- (घ) अत्यावश्यक स्वास्थ्य सेवा, शिक्षा र रोजगारीका अवसरहरूमा जोखिम तथा संकटस्थिततामा रहेका नागरिकहरूलाई समान पहुँच प्रदान गर्नु ।

२११। संघीय सरकार, प्रदेश सरकार अन्तर्गत सञ्चालन गरिएका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा ती कार्यक्रमहरूमा सबै योग्य व्यक्तिको पहुँच सुनिश्चित गर्न आवश्यक संयन्त्रको विकास तथा परिचालन गर्नु ।

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा ती कार्यक्रमहरूमा सबै योग्य व्यक्तिको पहुँच सुनिश्चित गर्न आवश्यक संयन्त्रको विकास तथा परिचालन गर्नु ।

(च) सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा ती कार्यक्रमहरूमा लक्षित वर्गलाई क्षमता विकास तथा सशक्तिकरणका कार्यक्रम संचालन गर्नु ।

७. रणनीति :

१. संकटासन्नता तथा जोखिममा रहेको जनसंख्या, जस्तै ज्येष्ठ नागरिक, बालबालिका, दलित, सीमान्तकृत वर्ग तथा समुदाय, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक र कम आय भएका परिवारहरूका लागि उपयुक्त सहयोग सुनिश्चित गर्ने विशेष कार्यक्रमहरूको निर्माण गरि उक्त कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।
२. संघ, प्रदेश, स्वयं नगरपालिका अन्तर्गतका सबै सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरू, योग्यता मापदण्डहरू, र सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरूमा नागरिकको पहुँच अभिवृद्धिका लागि विभिन्न सञ्चार माध्यमको उपयोग तथा परिचालन गरि समुदाय स्तरमा प्रभावकारी सूचना प्रवाह गर्ने ।
३. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन र व्यवस्थापन गर्न स्थानीय सरकारी निकायहरू र सेवा प्रदायकहरूको क्षमता विकास गर्ने ।
४. लक्षित वर्गको आवश्यकता र संकटासन्नताको बारेमा सही जानकारी तथा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने, तथ्यमा आधारित नीति तर्जुमा र सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी अनुगमन प्रणालीको विकास गर्ने ।
५. संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, सामुदायिक सदस्यहरू, नागरिक समाज, निजी क्षेत्र र विकास साझेदारहरू लगायत सम्बन्धित सरोकारवालाहरू सँग सक्रिय सहभागिता र सहकार्य बढाउने ।

८. स्थानीय नीति तथा कार्यक्रम :

१. गर्भावस्था र सुत्केरी अवस्थाका विपन्न महिलाहरूको स्वास्थ्य जाँच, आवश्यक पोषणयुक्त खानेकुरा सहयोग, शत प्रतिशत संस्थागत सुत्केरी गराउन प्रवर्धनात्मक कार्यक्रम तथा निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा, गर्भावस्था तथा सुत्केरी अवस्थामा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरूको बारेमा सचेतनाका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । पालिका तथा वडा कार्यालयमा सुत्केरी महिला सेवाग्राही र सेवाप्रदायक सुत्केरी कर्मचारीका लागि छुट्टै स्तनपान कक्षको स्थापना गरिनेछ ।
२. प्रारम्भिक बाल्यावस्थामा आउन सक्ने स्वास्थ्य जोखिमतालाई दृष्टिगत गरि विशेष गरि ५ वर्ष मुनिका बालबालिकालाई पोषणयुक्त खानेकुराको उपलब्धता, निशुल्क स्वास्थ्य उपचारका लागि सहयोग, नियमित तौल अनुगमन तथा कुपोषण भएका बालबालिकाको पहिचान गरि शिघ्र उपचारको लागि आवश्यक सहयोग प्रदान गर्ने ।

स्वास्थ्य बीमामा सबैको आनन्दतालाई सुनिश्चित गर्न व्यापक जनचेतनाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ, र आर्थिक रूपले विपन्न समुदाय, अपाङ्गता भएका र ज्येष्ठ नागरिकहरूको हकमा नगरपालिकाले स्वास्थ्य बीमा गरिदिनेछ ।

४. ज्येष्ठ नागरिक आश्रय, अध्यात्म तथा व्यायाम स्थलको निर्माण, न्यानो कपडा वितरण, विशेषज्ञ सेवा सहितको समुदाय स्तरमा घुम्ती स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरिनेछ ।

५. प्रजनन् तथा यौन स्वास्थ्य, मानसिक तथा मनोसामाजिक स्वास्थ्य सम्बन्धि परामर्श, लागू औषधको प्रयोगको नकारात्मक असर, मदिरापान तथा धुम्रपान तथा यसले बालबालिकामा पार्ने नकारात्मक असरहरु सम्बन्धी समूदाय तथा विद्यालय स्तरमा सचेतना मूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
६. प्रारम्भिक बाल विकास: विशेष गरि ५ वर्ष सम्मका बालबालिकाको उचित स्याहार सुसार, उनीहरूसँग गर्नुपर्ने आवश्यक सकारात्मक अन्तरक्रिया, बालबालिकाको पोषणमा लगानी बृद्धि जस्ता विषयहरुलाई समावेश गरि व्यापक रुपमा अभिभावक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
७. स्थानीय स्वास्थ्य केन्द्र र अस्पतालमा प्रारम्भिक अपाङ्गता पहिचान, परामर्श तथा आधारभूत स्वास्थ्य सम्बन्धी पुर्नस्थापनाको लागि आवश्यक क्षमता विकास र मानव स्रोतको व्यवस्थापन गर्ने।
८. सुविधा सम्पन्न, आधुनिक प्रविधि युक्त बालविकास कक्षमा दक्ष सहजकर्ताद्वारा सहजीकरण गर्ने वातावरण निर्माणका लागि सहजकर्ताहरुको क्षमता अभिवृद्धि र आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था गरिनेछ।
९. विद्यालय पूर्वाधार निर्माण, बाल तथा अपाङ्गता मैत्री विद्यालय, शिक्षण सिकाई, प्रविधियुक्त तथा व्यवसायिक तथा व्यवहारिक शिक्षाका साथ साथै अतिरिक्त क्रियाकलापहरु, एक वडा एक बालउद्यान कार्यक्रम तथा खेलकुद मैदानको निर्माण तथा प्रवर्द्धन र पढ्दै सिक्दै कार्यक्रमलाई जोड दिइनेछ।
१०. समतामूलक र पहुँचयुक्त भौतिक संरचना, विद्यालय बस, छात्राहरुका लागि विद्यालयमा सेनेटरी प्याडको व्यवस्था, अपाङ्गताको गाम्भीर्यताका आधारमा बालबालिकालाई घरैमा शिक्षाको व्यवस्थापन तथा विद्यालयमा अनिवार्य छात्र छात्राको लागि छुट्टा छुट्टै अपाङ्गता तथा लैंगिक मैत्री व्यवस्थित शौचालयको व्यवस्था गरिने छ।
११. जेहेन्दार, विपन्न, बालबालिकाहरुका लागि साइकल तथा ल्यापटप वितरण गरी सिकाईमा सहजता प्रदान गरिनेछ।
१२. उच्च शिक्षा विशेष गरेर एम.वि.वि.एस., ईन्जीनियरिङ, स्वास्थ्य, कानून, विज्ञान, गणितमा स्नातक र स्नातकोत्तर तह पढ्न चाहने आर्थिकरुपले विपन्न जेहेन्दार विद्यार्थीलाई नगरपालिका प्रमुख छात्रवृत्ति कार्यक्रम निर्माण गरि प्रति वर्ष ५० जनालाई छात्रवृत्ति प्रदान गरिनेछ।
१३. विद्यालय दिवाखाजाका रुपमा स्थानीय खाद्य सामाग्रीको प्रयोग गरी बजारमा पाईने तयारी खानाको उपभोगलाई निरुत्साहित गरिनेछ।
१४. जलवायु परिवर्तन तथा यसले मानव जीवनमा ल्याउन सक्ने जोखिमतालाई मध्येनजर गरि जलवायु अनुकूलन सम्बन्धि सचेतनाका कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ।
१५. नदी किनारमा गरिने तरकारी खेतीलाई प्रवर्द्धन गर्न वीउ वीजन, उपकरणमा छुट तथा अनुभूतिको साथ साथै बजारीकरणको लागि नगरपालिकाले सहजीकरण गर्ने छ।
१६. युवाहरुलाई रोजगार मूलक कार्यमा समेट्न लघु उद्यम, सीप विकास तथा व्यवसाय प्रवर्धनात्मक तालिम प्रदान गरिनेछ।

१८. प्रौढ शिक्षा कार्यक्रम लागू गरि साक्षरताको दर बढाउने ।

२०. अपाङ्गता भएका व्यक्तिले बिना भेदभाव अन्य व्यक्ति सरह समान रुपमा मर्यादित र प्रतिष्ठापूर्वक जीवनयापन गर्न पाउने बातावरणको सुनिश्चित गरी सेवा सुविधामा पहुँच पुर्याउने साथै कानुनी अधिकार र सेवाहरूको विषयमा जनचेतना तथा कानूनी शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ र अपाङ्गता भएका व्यक्तिको हेरचाह, सशक्तिकरण तथा क्षमता विकासको लागि आवश्यक तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।

२२. निर्वाहमूखि कृषि प्रणालीलाई व्यवसायिक कृषि प्रणालीमा रुपान्तरण गरि कृषकहरुको आर्यआर्जन बृद्धि गर्नका लागि विशेष पकेट क्षेत्रको घोषणा गरि कृषकहरुलाई अनुदान, कृषि उपकरणहरुमा छुट, आवश्यक सिंचाईको व्यवस्था, बेमौसमी तथा जैविक खेतीका लागि आवश्यक वीउं बीजन तथा तालिमको व्यवस्था, वीउं बीजन वितरणका साथ साथै कृषि उपजको व्यवस्थित भण्डारणको लागि शित भण्डार, कृषिउपज संकलन केन्द्रको स्थापना, कृषि हाट बजारको व्यवस्थापन तथा बजारीकरणको व्यवस्था गरिनेछ ।

२४. कृषि पेशालाई मर्यादित, आर्थिक उपार्जनको माध्यमको रूपमा स्थापना गर्ने, कृषि लक्षित कार्यक्रममा युवाहरुको सहभागितालाई जोड दिने । कृषि बाली बीमा, पशु बीमा कार्यक्रम तथा र वार्षिक रूपमा उत्कृष्ट किसानलाई उचित पुरस्कारको व्यवस्था तथा सम्मान गरिनेछ ।

अनाथ, अश्वहाय तथा अपांगता भएका संरक्षण वीहीन बालबालिकाहरुका लागि सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्न अश्वय कोषको स्थापना गरि उनीहरुको शिक्षा, स्वास्थ्यमा सहयोग गरिनेछ।

२७. घरेलु तथा अन्य हिंसाबाट पीडित महिलाहरुलाई सुरक्षित आश्रय स्थलको निर्माण गरिनेछ र उनीहरुलाई आवश्यक मनोसामाजिक परामर्शका साथै पहुँचयुक्त र सुरक्षित सहयोगी सेवा सहित अन्य कानूनी उपचारका लागि आवश्यक सहयोग प्रदान गरिनेछ ।

अमराको

 $\lim_{x \rightarrow 0} x$
$$\text{limit} \propto 1/H$$

5 an

2540

10

२८. युवाहरुलाई विकास निर्माणका क्रियाकलापमा सहभागी गराउन र श्रमदानको संस्कृतिलाई अवलम्बन गर्न युवा क्लब गठन तथा उक्त क्लबहरुलाई समावेशी र सक्रिय रूपमा सामाजिक परिचालन तथा विकास निर्माणमा संलग्न गराईनेछ ।

२९. विपद्जन्य जोखिम, महामारी, आर्थिक संकटका बखत सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमलाई थप लचिलो उपाय तथा उपकरणहरु मार्फत विपद् उत्तरदायी सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम निर्माण तथा कार्यान्वयन गरिने छ ।

३०. योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षाकार्यक्रमलाई प्रबर्धन गर्न नगरपालिका भित्रका अनौपचारिक क्षेत्रमा काम गर्ने श्रमिकहरुको लगत संकलन गरि उनीहरुलाई सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्धताका लागि आवश्यक पहल गर्ने ।

३१. स्वास्थ्य समुहका लागि बैठक खर्च तथा अन्य सामग्री उपलब्ध गराईनेछ । साथै महिला स्वयमसेविकाका लागि यातायात खर्च, खाजा, भ्रमण, मोबाइल खर्च उपलब्ध गराइने छ । साथै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई थप उपयुक्त अनुकूलताको व्यवस्थापन पनि गरिनेछ ।

९. संस्थागत संरचना

१. यो नीतिलाई प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयनका लागि संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, विभिन्न संघ संस्था तथा सरोकारवालाहरु सँग समन्वय र सहजीकरण गर्न, नीति कार्यान्वयन अनुगमन, समसामयिक सुधार लगाएत नीति सहजीकरण गर्न नगरपालिका उपप्रमुखको संयोजकत्वमा विभिन्न विषयगत समितिका प्रमुखहरु र अन्य सम्बन्धित क्षेत्रसँग सरोकार राख्ने शाखा प्रमुखहरुको एक सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम कार्यान्वयन समिति गठन गरिनेछ ।

२. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम कार्यान्वयन समितिले आवश्यकता अनुसार सामाजिक सुरक्षा सँग सम्बन्धित विषय विज्ञहरुलाई समितिमा आमन्त्रण गरि समावेशीकरण र प्रभावकारी नीति निर्माण तथा कार्यान्वयनमा सल्लाह सुझाव लिन सक्नेछ ।

३. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम कार्यान्वयन समितिले नगरपालिका तथा वडा स्तरमा अन्य समिति तथा उपसमिति गठन गरि काम गराउन सक्नेछन् । सामुदायमा आधारित जसको सवाल उसैको नेतृत्वमा काम गर्ने संघ संस्थाहरुसँग सहकार्य र समन्वय गरिनेछ ।

Handwritten signatures and notes at the bottom of the page, including names like "विमल", "सोना", "अमिका", "सिता", and "सिताचन्द्र", along with dates and other markings.

१०. नीति कार्यान्वयन

१. सामाजिक सुरक्षा स्थानीय नीति २०८३, दीगो विकास लक्ष्यहरु हासिल गर्ने प्रतिबद्धताका साथ आगामी आ. व. २०८३/८४ को बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा सँगै लागु हुनेछ । प्रस्तुत नीतिबाट नगरपालिका अन्तरगतका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरु निर्देशित हुनेछन् ।
२. नीति कार्यान्वयनका लागि विषय तथा क्षेत्रगत समितिहरु मार्फत वार्षिक रुपमा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा बालबालिका, अपांगता तथा जेष्ठ नागरिक तथा अन्य जाखिममा परेका समुहहरुको हितलाई ध्यानमा राखी प्राथमिकताका साथ बजेट विनियोजन प्रस्ताव भएको हुनेछ ।

११. वित्तिय श्रोत

संघ र प्रदेश तथा नगरपालिकाका साथै निजी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाकासँगको लागत साभेदारीमा यो सामाजिक सुरक्षा स्थानीय नीति कार्यान्वयनका वित्तिय स्रोत हुनेछन् ।

१२. अनुगमन तथा मूल्यांकन

१. यो नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनको अनुगमन गर्न, नीतिमा समसामयिक परिमार्जन गर्न समावेशीकरणका लागि अभिलेखिकरणलाई विशेष जोड दिईनेछ । सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरुको सुचकहरु निर्धारण गरि आवधिक रुपमा आवश्यकताको आधारमा नगरपालिकाबाट अनुगमन गरिनेछ ।
२. नीति कार्यान्वयन पश्चात त्यसले समुदायमा पारेको प्रभावको समिक्षा गरि आवश्यकताको आधारमा यो नीतिलाई थप परिस्कृत गरिदै लगिनेछ, थप कार्यक्रम तथा बजेटको लागि पहल गरिनेछ ।
३. यो नीतिको प्रत्येक पाँच वर्षमा पुनरावलोकन गरिनेछ ।

१४. संशोधन तथा खारेजी

नगरपालिकाको विस्तार श्रोतको उपलब्धताको आधारमा यस नीतिमा भएका कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकताका आधारमा सञ्चालन गरिदै लगिनेछ, र समय सन्दर्भ अनुसार नीति परिमार्जन तथा संशोधन गरिदै लगिनेछ । यदि यो औरही नगरपालिकाको सामाजिक सुरक्षा स्थानीय नीति, संघ तथा प्रदेश सरकारको कानून सँग बाझिएको हकमा बाझिएको हद सम्म अमान्य हुनेछ ।

[illegible]